

OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA
TRADYCJA – WSPÓŁCZESNOŚĆ – NOWE WYZWANIA
W PEDAGOGICE CHRZEŚCIJAŃSKIEJ
(Olsztyn, 16-17 października 2008)

W dniach 16-17 października 2008 roku w Olsztynie miała miejsce Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *Tradycja – Współczesność – Nowe wyzwania w pedagogice chrześcijańskiej*. Gospodarzem Konferencji był Uniwersytet Warmińsko-Mazurski (UWM) w Olsztynie, a dokładniej Zakład Filozofii i Socjologii Edukacji, należący do Wydziału Nauk Społecznych i Sztuki.

Wielki dar wolności w życiu społecznym, jaki przeżywamy w Polsce od kilkunastu lat, stanowi dla nas ciągle jeszcze wyzwanie. Dotyczy ono także chrześcijańskiej myśli pedagogicznej, która postrzegana jest coraz bardziej w kategoriach pedagogiki jakościowej, to znaczy poszukującej najgłębszych wymiarów człowieka. W te poszukiwania wpisuje się również Uchwała SENATU RP z dnia 22 lutego 2007 r. o *potrzebie budowy atmosfery wychowawczej w Polsce*.

Misją współczesnego Uniwersytetu, który powinien być oczyma świata, zarówno tego powszechnego, jak i tego lokalnego, jest kształcenie młodzieży, prowadzenie badań naukowych, wychowanie. Każdy Uniwersytet powinien być otwarty i wrażliwy na problemy aktualne i nie bać się o nich mówić. W tej integralnej refleksji pedagogicznej na Uniwersytecie jest niepodważalne miejsce dla pedagogiki chrześcijańskiej, która pomaga w sposób coraz bardziej kompleksowy podejmować dialog ze współczesnością.

Cele Konferencji zostały przedstawione przez jej głównego organizatora, ks. prof. dr. hab. Jarosława Michalskiego, kierownika Zakładu Filozofii i Socjologii Edukacji UWM. Zaznaczył on, iż pedagogika chrześcijańska zajmuje się wychowaniem integralnym człowieka, a nie wychowaniem jego religijności, woli, czy sumienia. A zatem, dlaczego warto, a raczej trzeba, w wychowaniu współczesnego człowieka, czerpać z pedagogiki chrześcijańskiej? Źródłem tego pytania jest potrzeba odkrywania sensu życia, które dzisiaj jest jednym z najważniejszych pytań i kierunków poszukiwań. Stajemy przed wyzwaniem, aby stawić czoło rzeczywistości. Siła tradycji, to zbyt mało, aby sprostać tym wyzwaniom.

Inne zagadnienie, stawiane przed Konferencją, to pedagogika chrześcijańska zorientowana praktycznie. Co stanowi sens oraz podstawę pedagogiki chrześcijańskiej? Jaka jest w niej rola Instytucji? Jakie wyzwania stają współcześnie wobec chrześcijańskiego wychowania i pedagogiki chrześcijańskiej? Czy młodzież powinna być wychowywana dzisiaj na obywateli świata, czy na obywateli danego narodu, określonej kultury? Przy próbach odpowiedzi na te wyzwania istotny jest kontekst refleksji nad wychowaniem.

W pierwszej części Konferencji zostało zaprezentowanych sześć referatów. W pierwszym z nich, zatytułowanym: *Specyfika, wyzwania, możliwości i perspektywy pedagogiki chrześcijańskiej w Polsce*, ks. prof. dr hab. Marian Nowak z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, skoncentrował się na czterech aspektach: geneza i rozwój chrześcijańskiej myśli pedagogicznej w Polsce; współczesna chrześcijańska myśl pedagogiczna w Polsce po 1989 roku; specyfika metodologiczna pedagogiki chrześcijańskiej; ponowne odkrywanie wartości chrześcijańskiej myśli pedagogicznej i aktualność jej cech (uniwersalności, integralności i otwartości). W swoim wystąpieniu prelegent podkreślił także istotną rolę osoby pedagoga chrześcijańskiego, a zwłaszcza jego „tak” dla wiary, jej przyjęcia, które wymaga osobistej i w pełni wolnej odpowiedzi na Boże zawołanie. To zaangażowanie przejawia się trójwymiarowo: Praktyka – Inspiracja – Badania.

W drugim wystąpieniu, zatytułowanym: *Edukacja religijna w szkole neutralnej światopoglądowo: wyzwania i szanse*, ks. prof. dr hab. Bogusław Milerski z Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie, wyszedł od stwierdzenia, iż w pedagogice religii podziały konfesyjne w chrześcijaństwie zatraciły już swoją ostrość. Mówiąc o szansach i wyzwaniach edukacji religijnej w szkole, prelegent zwrócił uwagę na niektóre trudności metodologiczne, np. jak nauczać swoistego wtajemniczenia chrześcijańskiego metodami szkolnymi? Inne wyzwanie, to odwoływanie się

w edukacji religijnej do doświadczenia ucznia – jaki charakter doświadczeń może być kreowany w szkole? Zostało również podkreślone znaczenie obiektywizmu i krytycyzmu w edukacji religijnej.

W trzecim referacie zatytułowanym: *Wczoraj i dziś katolickiej myśli pedagogicznej w kontekście współczesnych wyzwań wychowawczych*, prof. dr hab. Alina Rynio z KUL-u przedstawiła podstawowe zasady katolickiej myśli pedagogicznej. Podkreśliła, iż kultura bez chrześcijaństwa nie niesie światu nadziei. Koniecznym staje się zatem powrót do źródeł, w tym do katolickiej myśli pedagogicznej wraz z dobrą znajomością tradycji. W swym wystąpieniu zastanawiała się także nad miejscem pedagogiki katolickiej w świecie nauki.

Kolejnym prelegentem był ks. dr Stanisław Chrobak z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, który przedstawił referat na temat: *Spoleczeństwo nadziei? – wyzwania dla pedagogiki chrześcijańskiej*. W swoim wystąpieniu autor odwołał się do encyklik papieskich (*Sollicitudo rei socialis*, *Spe salvi*) oraz do nauczania K. Wojtyły i J. Tischnera. Zwłaszcza *Spe salvi* stała się inspiracją dla prelegenta w jego studiowaniu nadziei jako jednej z podstawowych wartości ludzkich oraz związków pomiędzy wolnością, prawdą a nadzieją, z uwzględnieniem jej roli w wychowaniu człowieka. Ciekawym zaproszeniem do przemyśleń było zaproponowanie spojrzenia na nadzieję jako człowieka w drodze.

W wystąpieniu ks. prof. dr. hab. Jerzego Bagrowicza z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, zatytułowanym: *Wychowanie człowieka jako osoby w świetle pedagogiki chrześcijańskiej*, znajdowało się całe bogactwo przemyśleń dotyczących tej dziedziny zajmującej się wychowaniem człowieka jako osoby. Celem takiego wychowania jest kształtowanie dojrzałej osobowości wychowanka i jego aktywnej obecności w społeczeństwie. Istotną rolę odgrywa w tym procesie formacji osoba wychowawcy. Autor wystąpienia odwołał się tutaj do *Wyznań św. Augustyna, paidei greckiej*, która w pewnym momencie została „ochrzczona” (bo zawierała wiele wartości) i stała się „*paideią* Chrystusa”, oraz dokumentów Kościoła. Podkreślił ponadto ważność dwóch elementów wychowania personalistycznego: wychowania człowieka do szacunku dla ludzkiej godności i formację sumienia (w sumieniu tkwi *arcanum* wszelkiego wychowania człowieka). Ksiądz Profesor swoje wystąpienie zakończył wezwaniem do wychowywania człowieka otwartego na innego człowieka (w różnym tego słowa znaczeniu).

Ostatnim prelegentem sesji przedpołudniowej był ks. prof. dr Zbigniew Formella z Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie. Jego wystąpienie, zatytułowane: *Wychowanie integralne w skautingu: Aktualność propozycji*, było pewnym wstępem do prac w grupach popołudniowych, czyli swoistą próbą łączenia teorii wychowania z praktyką pedagogiczną. Ukazał on, w pierwszej części referatu, podstawowe twierdzenia pedagogiki chrześcijańskiej dotyczące integralnego wychowania człowieka. W drugiej zaś części przeanalizował tę propozycję wychowania zawartą w skautowym systemie wychowawczym. Prelegent, odwołując się do tekstów źródłowych założyciela skautingu, Roberta Baden-Powella, ukazał integralność tej swoistej metody wychowawczej i jej aktualność w naszych czasach, mimo upływu ponad stu lat od powstania Ruchu skautowego.

W drugiej części pierwszego dnia obrad Konferencji uczestnicy pracowali w dwóch sekcjach tematycznych. W sekcji pierwszej, zatytułowanej: *Konteksty pedagogiki chrześcijańskiej wobec teorii, ideologii i polityki*, jej uczestnicy wysłuchali następujących referatów: *Osoby duchowne zasłużone dla polskiej surdopedagogiki w przekroju historycznym* (prof. dr hab. Bogdan Szczepankowski z UKSW w Warszawie); *Podmiot aktywny w wychowaniu religijnym Kościoła katolickiego w Polsce w XVII-XIX w.* (ks. prof. dr hab. Mieczysław Rusiecki z WSU w Kielcach); *Chrześcijańska myśl wychowawcza wobec idei i wzorów Nowego Wychowania* (dr Teresa Jaroszuk z UWM); *Chrześcijańska koncepcja człowieka jako osoby – świadomego i wolnego podmiotu w poglądach Karola Wojtyły* (dr Agnieszka Łągoda z AP w Słupsku); *Obiektywizm wychowawczy warunkiem wychowania do miłości – refleksje w oparciu o poglądy Karola Wojtyły* (dr Ewa Łapacz z UE); *Wezwanie młodych do życia w prawdzie i miłości w personalistycznej perspektywie Jana Pawła II* (dr Aldona Zakrzewska z UWM); *O roli kobiety w Kościele raz jeszcze. Pedagogiczne aspekty „nowego feminizmu” Jana Pawła II* (dr Monika Grochalska z UWM); *Aksjologiczny wymiar pracy*

ludzkiej – inspiracja myślą Jana Pawła II (dr Krzysztof Gąsecki z UWM); *Wielopodmiotowość edukacji chrześcijańskiej w myśli Stefana Kunowskiego* (dr Joanna Karczewska z UH-PJK w Kielcach); *Kościół semper reformanda: implikacje dla wychowania religijnego* (mgr Joanna Dąbrowska-Patalon z GWSH w Gdańsku); *Antyredukcjonistyczne i integrujące podejście do rozwoju osoby w czteroczynnikowej teorii wychowania Stefana Kunowskiego* (mgr Paweł Piotrowski z UWM).

W sekcji drugiej zatytułowanej: *Dylematy racjonalności w pedagogice chrześcijańskiej praktycznie zorientowanej – między doświadczeniem a wyobrażeniem*, przedstawione zostały następujące referaty: *Kiedy pedagogika jest chrześcijańska? Uwagi metodologiczne* (dr Agnieszka Salamucha z KUL); *Religia a pedagogika ogólna w Polsce. Dzieje sekularyzacji czy zapomnienia?* (ks. dr Dariusz Stępkowski z UKSW); *Religijność młodzieży a jej nastawienie do siebie i świata* (dr Ewa Wysocka z UŚ); *Potrzeba wspólnoty u młodzieży* (dr Małgorzata Słowik z AP w Słupsku); *Wykorzystanie technologii informacyjnej w nauczaniu religii w szkołach ponadgimnazjalnych* (mgr inż. Hanryk Prus z UWM); *Święci Patroni – wzór osobowy czy tradycja?* (dr Anna Petkowicz z KUL); *Wychowanie i kształcenie dziewcząt w klasztorach pensjach żeńskich w XVII i XVIII wieku* (dr Anna Szylar z PWSZ w Tarnobrzegu); *Perspektywy rozwoju ruchów katolickich w aspekcie działalności społecznej* (ks. dr Mariusz Śniadkowski z Politechniki Lubelskiej); *Ruch New Age jako wyzwanie dla pedagogiki chrześcijańskiej* (mgr Monika Mancewicz z UWM).

Na zakończenie pierwszego dnia Konferencji odbyło się sympatyczne spotkanie przy kolacji w ośrodku uniwersyteckim. Te wieczorne rozmowy pozwoliły na kontynuację rozważań naukowych, ale także na bliższe poznanie się uczestników pochodzących z różnych środowisk akademickich.

W drugim dniu Konferencji odbyły się spotkania w dwóch sekcjach tematycznych, które miały te same tematy wiodące, co w pierwszym dniu obrad. Uczestnicy sekcji wysłuchali kilkunastu wystąpień przedstawicieli następujących środowisk akademickich: WSAiZ Zamość, KUL, Fundacja Rozwoju Edukacji Warszawa, UJ, UWM, UKSW, WSF-P „Ignatianum”, AP Słupsk. W obu grupach odbyła się także interesująca dyskusja.

Na zakończenie Konferencji, podczas obrad plenarnych, referat wygłosił ks. prof. dr hab. Jarosław Michalski na temat: *Religia jako „doświadczenie przeżyte” – wyzwaniem dla współczesnej edukacji chrześcijańskiej*. W swoim wystąpieniu prelegent wyszedł od pytania – czym jest pedagogika religii?, zastanawiając się nad jej statusem naukowym i przedmiotem badań. Kolejnym stwierdzeniem było to, iż pedagogika chrześcijańska znajduje się w nurcie nauk humanistycznych. Pozostaje natomiast kwestią otwartą poszukiwanie na temat określenia podmiotu, którym miałyby być człowiek religijny, czy też człowiek otwarty i ukierunkowany na transcendencję. W drugiej części swego wystąpienia prelegent przedstawił przemyślenia na temat religii jako „doświadczenia przeżytego”, odwołując się w tym miejscu do Jacquesa Colleta.

Na zakończenie dwudniowych obrad dokonano podsumowania prac. Główny jej organizator, ks. J. Michalski, podkreślił, iż cel spotkania zawierający się w pytaniu – jaka jest wartość pedagogiki chrześcijańskiej dzisiaj? – został ubogacony osiągnięciami na trzech płaszczyznach. Po pierwsze, poruszona została problematyka wieloaspektowa. Po drugie, zajęto się rozległą gamą problemów w kontekście religijnym, społecznym i kulturowym. Po trzecie, na Konferencji wystąpiło wielu pedagogów młodych i zaangażowanych. Ks. J. Bagrowicz, w swoim podsumowaniu, zwrócił natomiast uwagę na dwa wyraźnie obecne aspekty. Pierwszy to ten, iż wychowanie jest widziane z perspektywy środowiska chrześcijańskiego. Drugi aspekt to fakt, iż zauważa się namysł nad niektórymi koncepcjami, metodami wychowania, pochodzącymi z inspiracji chrześcijańskich, wśród młodych, zaangażowanych na coraz wyższym poziomie, reprezentantów środowisk uniwersyteckich.

Organizatorzy Konferencji zapewnili, iż w najbliższym czasie, ukażą się w formie książkowej materiały zawierające wszystkie wystąpienia z tego ciekawego i inspirującego wydarzenia.

Ks. Zbigniew Formella, SDB
UPS, Roma